

بررسی تطبیقی شرط بندی و تبانی در فوتبال از منظر حقوق ایران و قوانین بین المللی فوتبال

رامین فیروزیان مهرآباد
دانشجوی دکتری حقوق خصوصی.

نام نویسنده مسئول:
رامین فیروزیان مهرآباد

چکیده

امروزه شرط بندی و تبانی در کلیه فعالیتهای ورزشی رواج پیدا کرده است و در ورزش فوتبال این موضوع بیشتر به چشم می خورد لذا هدف پژوهش حاضر بررسی تطبیقی شرط بندی و تبانی در فوتبال از منظر حقوق ایران و قوانین بین المللی فوتبال می باشد. لازم است در این زمینه قوانین سفت و سختی در این رابطه اعمال شود تا زمینه را برای سوءاستفاده عدهای فراهم نسازد و در این پژوهش به بررسی قانون مجازات اسلامی در رابطه با شرط بندی و تبانی و بررسی این موضوع در کنفدراسیون فوتبال پرداخته شد و راههای جلوگیری از این موضوع اشاره شد.
واژگان کلیدی: شرط بندی، تبانی، فوتبال، حقوق ایران، قوانین بین المللی.

مقدمه

شرطبندی جرم است، اما با عنوان مجرمانه قمار بررسی می‌شود و زمانی که وقوع جرم شرطبندی تصدیق شود، بر اساس قانون با فرد خاطی برخورد خواهد شد. ماده ۷۰۵ قانون مجازات اسلامی، برای متخلفان جرم قمار که شرطبندی نیز در معنای دیگری همان قمار است، از یکتا ۶ ماه حبس یا تا ۷۴ ضربه شلاق در نظر گرفته است. شرطبندی از جمله تخلفاتی است که در قانون مجازات اسلامی دارای عنوان مجرمانه نیست و بر اساس قانون مربوط به جرم قمار، با متخلفان برخورد می‌شود. مواد قانونی مرتبط برای برخورد با جرم قمار و شرطبندی بر سر نتایج مسابقات ورزشی شامل مواد ۷۰۵، ۷۰۷ و ۷۱۱ است. بر اساس ماده ۷۰۵ قمار با هر وسیله‌ای ممنوع است و مرتکبان آن به یکتا ۶ ماه حبس یا تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم می‌شوند و در صورت تجاهر به قماربازی، به هر دو مجازات محکوم می‌شوند.

شرطبندی از مصادیق جرم قمار است. با توجه به رشد روزافزون سایت‌های اینترنتی که به شرطبندی ورزشی می‌پردازند، تعدادی از آن‌ها با دستور قضایی، مسدود شدند. در این میان، برخورد با متخلفان این عرصه اهمیت به سزایی دارد. به گفته کارشناسان، برای برخورد با این‌گونه جرائم، مشکل یا خلأ قانونی خاصی وجود ندارد، اما اطلاع‌رسانی و برخورد به‌موقع درباره این جرم نیز نقش مهمی در کنترل و کاهش این جرم خواهد داشت.

فساد در ورزش یک مشکل رو به رشد است با اتهامات جدید در خصوص اصلاح بازی که به‌طور مرتب در رسانه‌ها روبه‌رو شده است. شرطبندی ورزشی یک صنعت در حال رشد است و تبدیل به یک ابزار جامع برای سود از مسابقات ثابت شده است. طبق گفته انجمن اتحادیه اروپا و شرطبندی، حساب‌های شرطبندی شده برای ۵۸ میلیارد دلار سالانه تنظیم می‌شود و پیش‌بینی می‌شود که در سال ۲۰۱۶ به ۷۰ میلیارد دلار برسد و شرطبندی در فوتبال (در آمریکای شمالی) حدود ۷۰ تا ۸۵ درصد را تشکیل می‌دهد (انجمن فوتبال اروپا،^۱ ۲۰۱۴).

مدل‌های اقتصادی ثابت کردن مسابقه، پیش‌بینی می‌کنند که داوران نامزد اصلی برای فساد هستند زیرا می‌توانند تأثیرات مهمی در نتایج بازی داشته و مقادیر کمتری از جبران خسارت دریافت کنند. بازارهای مبادلات ارائه بازار راحت و بسیار رایج است که در آن بازیگران می‌توانند از تأثیرات در نتایج حوادث ورزشی سود ببرند. رسوایی‌هایی که در بازی قبلی برگزار شد حاوی شواهدی است که داوران گاهی اوقات در شرطبندی و تغییر نتیجه بازی دخالت دارند.

مسابقات را می‌توان با روش‌های مختلف ثابت کرد و ممکن است شامل بسیاری از افراد مختلف، از جمله مدیران گروه، کارکنان، بازیکنان و مقامات مسابقه باشد. تبانی داور با داورها، یک فرم عمده از تعصب داور است و مسابقات را می‌توان در حاشیه‌های متعددی از جمله نتیجه (پیروزی خانگی، قرعه‌کشی، پیروزی بر روی دروازه)، گل زده و نتایج دیگر که به معنای "شرطبندی" در بازارهای قمار همراهی کند (لابیر و همکاران،^۲ ۲۰۰۷: ۳۴۷).

لذا پژوهش حاضر به دنبال بررسی، تطبیقی شرطبندی و تبانی در فوتبال از منظر حقوق ایران و قوانین بین‌المللی فوتبال می‌باشد.

مفهوم قمار

در تعریف قمار ۳ نظریه و دیدگاه به شرح زیر وجود دارد:

«قمار» (به کسر قاف) عبارت است از رهن بستن و شرطبندی و تعیین چیزی بر بازی با اسباب و وسایلی که برای قمار کردن ساخته و آماده‌شده‌اند. مثل نرد، شطرنج و ...

«قمار» عبارت است از بازی با اسباب و وسایلی که برای قمار کردن هستند، حتی اگر رهن و گرو گذاری و کسب درآمد به‌وسیله آن در بین نباشد.

«قمار» (از وزن‌های باب مفاعله) مصدر «قمار» است و به معنای بازی کردن برای غلبه بر یکدیگر و بردو باخت؛ چه با ابزار و وسایلی که ساخته و آماده‌شده‌اند برای قمار، مثل نرد، شطرنج یا با ابزاری که جزء وسایل قمار نیستند، مانند گردو و انگشتر (طریحی، ۱۴۱۴ ق: ۴۶۳).

وسایل قمار

اسباب و وسایلی که با آن‌ها قمار صورت می‌گیرد، بر دودسته‌اند:

¹ European Gaming & Betting Association

² LaBrie et all

بعضی ساخته شده‌اند تا با آن‌ها قمار شود مثل نرد، شطرنج و تاس. البته ممکن است وسیله‌ای در دوره‌ای جزء ابزار و وسایل قمار باشد، اما با گذشت زمان و در عرف مردم، از این عنوان خارج شود، مثلاً درباره شطرنج این موضوع مطرح شده و عده‌ای از فقها معتقدند اگر بر اثر مرور زمان و شرایط موجود، شطرنج از ابزار قمار کردن خارج شود و یک بازی و ورزش فکری شمرده شود که بردو باختی در آن مطرح نباشد، بازی با آن حرام نیست.

بعضی از این وسایل هم برای قمار کردن آماده و ساخته نشده‌اند، ولی با این هدف از آنان استفاده می‌شود، مثل انگشتر، گردو، تخم‌مرغ و... (قاسمی، ۱۳۸۸: ۳۴).

تفاوت قمار و شرط‌بندی

قمار عبارت است از قراردادی بین ۲ یا چند شخص که بازی مخصوصی انجام دهند و هریک از آن‌ها برنده شد، دیگران مال معینی را به او بدهند.

گرو بندی (شرط‌بندی) قراردادی است که بین ۲ طرف که یکی موضوع معینی را اثبات و دیگری نفی می‌کند و متعهد می‌شوند که هر یک درست گفته باشد، مال معینی را دیگری به او بدهد یا اینکه وقوع واقعه‌ای را پیش‌بینی کنند و متعهد شوند که هر کدام درست گفته بود، مال معینی را از طرف مقابل دریافت کند (ببند،^۱ ۲۰۰۵: ۲۶).

مرجع رسیدگی کننده به این جرم

دادگاه‌های عمومی صلاحیت رسیدگی دارند. بعد از دادسرا، پرونده به این دادگاه‌ها ارسال می‌شود. این جرم دارای جنبه عمومی است و دادستانی هر جا که شاهد چنین تخلفی باشد، می‌تواند ورود پیدا کند و برخورد قانونی لازم را انجام دهد. در مورد باشگاه‌ها، کمیته‌های انضباطی می‌تواند موارد تنبیهی را برای کنترل ورزشگاه‌ها در نظر بگیرد، اما صلاحیت رسیدگی قضایی را ندارند.

برای برگرداندن یا اصطلاحاً رد مال به کسانی که در شرط‌بندی‌های اینترنتی مالی را از دست داده‌اند، مراحل زیر باید طی شود: موضوع در مراجع صالح بررسی می‌شود. اگر فرد اغفال شده و کاری را ندانسته انجام داده باشد، امکان رد مال وجود دارد. اگر مال‌باخته در جرم شرط‌بندی سهیم باشد و با قصد شرط‌بندی وارد سایت شده و ثبت‌نام کرده باشد، مجرم است و باید با او نیز برخورد شود.

مواد ۷۰۵ تا ۷۱۱ قانون مجازات اسلامی در ارتباط با شرط‌بندی

قانون ۷۰۵: قماربازی با هر وسیله‌ای ممنوع و مرتکبین آن به یکتا شش ماه حبس و یا تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم می‌شوند و در صورت تظاهر به قماربازی به هر دو مجازات محکوم می‌شوند.

ماده ۷۰۶: هر کس آلات و وسایل مخصوص به قماربازی را بخرد یا حمل یا نگهداری کند به یکتا سه ماه حبس یا تا ۵۰۰ هزارتا یک‌میلیون و ۵۰۰ هزار ریال جریمه نقدی محکوم می‌شود.

ماده ۷۰۷: هر کس آلات و وسایل مخصوص به قماربازی را بسازد یا بفروشد یا در معرض فروش قرار دهد یا از خارج وارد کند یا در اختیار دیگری قرار دهد به سه ماه تا یک سال حبس و یک‌میلیون و ۵۰۰ هزارتا شش میلیون ریال جزای نقدی محکوم می‌شود.

ماده ۷۰۸: هر کس قمارخانه دایر کند یا مردم را برای قمار به آنجا دعوت نماید به ۶ ماه تا دو سال حبس و یا از ۳ میلیون تا ۱۲ میلیون ریال جزای نقدی محکوم می‌شود.

ماده ۷۰۹: تمام اسباب و نقود متعلق به قمار حسب مورد معدوم یا به‌عنوان جریمه ضبط می‌شود، اشخاصی که در قمارخانه‌ها یا اماکن برای صرف مشروبات الکلی موضوع مواد (۷۰۱) و (۷۰۵) قبول خدمت کنند یا به نحوی از انحاء به دایرکننده این قبیل اماکن کمک کنند معاون محسوب می‌شوند و مجازات مباشر در جرم را دارند ولی دادگاه می‌تواند نظر به اوضاع و احوال و میزان تأثیر عمل معاون مجازات را تخفیف دهد.

ماده ۷۱۱: هرگاه یکی از ضابطین دادگستری و سایر مأمورین ذیصلاح از وجود اماکن مذکور در مواد (۷۰۴) و (۷۰۵) و (۷۰۸) یا اشخاص مذکور در ماده (۷۱۰) مطلع بوده و مراتب را به مقامات ذیصلاح اطلاع ندهد یا برخلاف واقع گزارش نمایند در صورتی که به‌موجب قانونی دیگر مجازات شدیدتری نداشته باشند به سه تا شش ماه حبس یا تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم می‌شود.

¹ Binde

شرطبندی در فضای مجازی

هر فردی که بخواهد در فضای مجازی به کار خلاف شرطبندی بپردازد، بر اساس قانون مجرم است و با آن فرد و سایت اینترنتی باید برخورد شود. در نتیجه، آن پایگاه اینترنتی تعطیل و گردانندگان آن با عنوان مجرمانه «قمار» محاکمه می‌شوند. در جرائم رایانه‌ای در خصوص هر جرمی مجازات تعیین شده به قانون مجازات اسلامی ارجاع داده می‌شود.

بر این اساس، شرطبندی اینترنتی از مصادیق تحصیل مال به‌طور غیرمجاز از طریق سیستم رایانه‌ای نیست؛ زیرا همان‌طور که گفته شد، عنصر مادی مندرج در این ماده با عملکرد این‌گونه سایت‌ها تطابق ندارد. گروهی بر این باورند که شرطبندی اینترنتی در واقع همان کلاهبرداری سنتی است که فرد یا افرادی، با ایجاد یک سایت اینترنتی و دادن وعده‌های واهی از جمله پرداخت جایزه به برنده، وجوه کلانی را از کاربران دریافت می‌کنند.

شکی نیست اگر در جریان یک رفتار متقلبانه نظیر آنچه در ماده یک قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا، اختلاس و کلاهبرداری آمده است و مقرر می‌دارد: «هرکس از راه حیله و تقلب مردم را به وجود شرکت‌ها یا تجارخانه‌ها یا کارخانه‌ها یا مؤسسات موهوم یا به داشتن اموال و اختیارات واهی فریب دهد یا به امور غیرواقعی امیدوار کند یا از حوادث و پیشامدهای غیرواقعی بترساند یا اسم یا عنوان مجعول اختیار کند و به یکی از وسایل مذکور یا وسایل تقلبی دیگر، وجوه یا اموال یا اسناد یا حواله‌ها یا قبوض یا مفاصا حساب و امثال آن‌ها تحصیل کرده و از این راه مال دیگری را ببرد، کلاهبردار محسوب و علاوه بر رد اصل مال به صاحبش، به حبس از یک تا هفت سال و پرداخت جزای نقدی معادل مالی که اخذ کرده است محکوم می‌شود» مالی برده شود، جرم کلاهبرداری محقق شده است.

اما بحث ما درجایی است که یک وبسایت در محیط سایبر ایجاد می‌شود و بی‌آنکه مرتکب رفتارهای متقلبانه فوق شود، وجوهی را در قبال حدس زدن و پیش‌بینی نتیجه فلان بازی ورزشی دریافت کند و سپس جوایزی را طبق آنچه وعده داده است، به برندگان اعطا کند (دیمانت و توساتو^۱، ۲۰۱۲: ۱۵۴). به بیان ساده‌تر، اگر یک سایت اینترنتی بدون ارتکاب افعال مذکور در ماده ۱۳ قانون جرائم رایانه‌ای و نیز بدون ارتکاب افعال مذکور در ماده یک قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا، اختلاس و کلاهبرداری صرفاً در قبال پیش‌بینی نتیجه مسابقات ورزشی، وجوهی را از کاربران دریافت و در آخر مبالغی را به برندگان اعطا کند، آیا بازهم مرتکب عمل مجرمانه شده است یا خیر؟ در پاسخ به این پرسش، تحلیل نحوه عملکرد این‌گونه سایت‌ها ضروری است. به نظر می‌رسد عملکرد سایت‌های شرطبندی، نوعی گرو بندی باشد.

در تعریف گرو بندی آمده است: نوعی توافق بین دو یا چند نفر که امر معینی را پیش‌بینی می‌کنند و در ضمن تعهد می‌کنند که هرکس درست گفته باشد، مال معینی را به او بدهند. این موضوع در حالی است که قانون‌گذار در ماده ۶۵۴ قانون مدنی، گرو بندی را باطل اعلام و دعاوی راجع به آن را غیر مسموع دانسته است.

بر اساس ماده ۲۱۵ قانون مدنی، مورد معامله باید دارای منفعت عقلایی و مشروع باشد. در غیر این صورت، به جهت فقدان شرایط صحت مندرج در ماده ۱۹۰ همین قانون، هیچ‌گاه در عالم اعتبار محقق نخواهد شد. به این معنا که عملاً معاملاتی واقع نشده و لذا چنانچه مال و منفعتی نیز به دست آید، من غیر حق است.

سایت‌های شرطبندی نیز بر همین منوال است؛ یعنی هیچ‌گونه منفعت عقلایی و مشروعی وجود ندارد. اینکه فردی با پرداخت مبلغی و صرفاً بر مبنای حدس و شانس و بدون هرگونه کار عقلایی و عرفی، نتیجه یک یا چند مسابقه ورزشی را حدس بزند و سپس مال قابل توجهی را تحصیل کند، چه مشروعیتی دارد؟

در مورد گردانندگان سایت‌های شرطبندی نیز همین‌گونه می‌توان گفت که مگر این سایت‌ها چه رفتار عقلایی و تلاش منطقی می‌کنند که از محل واریز وجوهی کلان از سوی کاربران شرکت‌کننده در «پیش‌بینی و حدس زدن نتیجه مسابقات ورزشی»، اموال قابل توجهی عایدشان شود؟ از سوی دیگر، به‌موجب مقررات قانونی و فقهی، «قراردادهای غرری» یا «عقود شانس» که در آن‌ها روابط طرفین و نتیجه معامله مبهم بوده و وابسته به شانس و تصادف است، باطل است. خصوصاً آنکه در این‌گونه قراردادها اراده اشخاص هیچ نقشی در سرنوشت عقد ندارد؛ دقیقاً همانند آنچه ما در سایت‌های شرطبندی شاهد هستیم.

بنا بر آنچه تاکنون بیان شد، «شرطبندی‌های اینترنتی» نوعی گرو بندی باطل و طریقی نامشروع جهت تحصیل مال و از مصادیق ماده ۲ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا، اختلاس و کلاهبرداری بوده که مقرر می‌دارد: «هرکس ... به‌طور کلی مالی یا وجهی تحصیل کند که طریق تحصیل آن فاقد مشروعیت قانونی بوده است، مجرم محسوب می‌شود و علاوه بر رد اصل مال به مجازات سه ماه تا دو سال حبس یا جریمه نقدی معادل دو برابر مال به‌دست‌آمده محکوم خواهد شد».

¹ Dimant, E. & Tosato

لذا گردانندگان این گونه سایت‌ها که از محل وجوه واریزی توسط انبوهی از کاربران، مبالغی را تحصیل می‌کنند و نیز افرادی که اقدام به واریز وجه کرده و پس از برنده شدن صرفاً بر مبنای اتفاق و شانس، مبالغی به آنان پرداخت می‌شود را می‌توان در قالب تحصیل مال از طریق نامشروع تحت تعقیب قرارداد.

تبانی در قوانین ایران و جهان

در فیفا قوانینی است که در آن تشخیص می‌دهند چگونه حرکات یک بازیکن به سمت و سوی تبانی می‌رود. در ایران چنین کمیته‌ای وجود داشت اما برنامه این قانون این بود که اشخاص این کمیته نباید علنی می‌شدند. بعدها فعالیت این کمیته نیز به پایان رسید. اشکالات جدی در زمینه اثبات و رسیدگی به مشکلات ضد اخلاقی در فیفا و در فوتبال جهان وجود داشت، کنفدراسیون بین‌المللی فوتبال و فیفا از ۱۲ آگوست ۲۰۱۸، آیین‌نامه فیفا را اصلاح کرد. سه جرم یا تخلف تحت عنوان قمار و شرط‌بندی، رشوه و تبانی در فوتبال را در سه ماده مستقل ۲۶، ۲۷ و ۲۹ کد اخلاقی فعلی وجود دارد. این کد اخلاقی از تاریخی که تعیین شده است الزامی است و قرار است آیین‌نامه اخلاقی که عمل به آن خارج از استانداردهای بین‌المللی است را کنار بگذاریم و بخواهیم طبق اصول بین‌المللی عمل کنیم. این سه تخلف جد است. آن موردی که فعلاً در آیین‌نامه کمیته اخلاق ما است با آن چیزی که عقل کلی و جمعی فوتبال جهان به آن به نتیجه رسیده است کاملاً تفاوت دارد. ماده ۴۳ آیین‌نامه اخلاق درباره اسناد و مدارک قابل استناد برای رسیدگی به قمار و شرط‌بندی، رشوه و تبانی صحبت می‌کند. بند f این شرایط می‌گوید "نظر کارشناسان"؛ بنابراین نظر کارشناسان همواره در قوانین و مقررات بین‌المللی و قاره‌ای وجود داشته و همواره یکی از ادله بوده است. می‌تواند کارشناس داخلی یا خارجی باشد؛ و در بیشتر مواقع کمیته اخلاق از نظرات کارشناسی استفاده می‌کند.

قمار و شرط‌بندی با رشوه و تبانی در فوتبال کاملاً متفاوت است. طرق اثباتی و مرجع صلاحیت‌دارشان نیز تفاوت دارد و این اشتباهی است که اغلب حقوقدانان نیز انجام می‌دهند. اگر ماده ۲۹ آیین‌نامه اخلاقی فیفا مطالعه شود در آن نوشته نشده برای اثبات تبانی طرف باید ثابت کند که مالی را گرفته است. جالب است برای رشوه شرط‌شان این است که ثابت شود شخص چیزی را داده یا ستانده است؛ اما در تعریف تبانی گفتند مستقیم یا غیرمستقیم اعم از اینکه مالی را دریافت کرده باشد برای هر نیت و مقصودی! در تبانی نیاز نیست حساب بازیکنی که در تبانی شرکت داشته کنترل شود.

شک نکنید اگر قمار و شرط‌بندی به‌گونه‌ای باشد که نتیجه‌اش منتهی به ماده ۲۹ یا همان اثبات تبانی شود و یا بدون اثبات قمار و شرط‌بندی، نتیجه‌اش قطعاً نتیجه سه بر صفر به همراه محرومیت‌های سنگین خواهد بود. در آیین‌نامه اخلاقی فعلی ایران نوشته چنان چه مسکوت باشد و یا مواردی متعارض باشد الویت با قوانین فیفا است.

شرط‌بندی در سایر کشورها

همان‌طور که انتظار می‌رود، قوانین و شیوه‌های موجود در کشورهای اروپایی یکسان است اما دیدگاه‌های فرهنگی، اخلاقی و اقتصادی قمار و شرط‌بندی، به‌طور قابل توجهی در سراسر اتحادیه اروپا متفاوت است. این تفاوت‌های ملی الزاماً یک رژیم حقوقی در سراسر اتحادیه اروپا که بتواند در تمام اعضای سازمان همکاری داشته باشد را منع می‌کند.

قمار از راه دور یا قمار اینترنتی از سابقه ای تقریباً طولانی برخوردار است که در اروپا، زمینه‌های برخورد با قوانین و تکنولوژی قمار، مقررات قمار آنلاین فراهم شده است. ارزیابی مقررات قمار، به سازمان‌های ورزشی کمک می‌کند تا تعیین کنند که آیا مسابقات مربوط به آن‌ها برای بازیابی احتمالی مسابقه یا سایر شرط‌های مربوطه دست‌کاری‌های بازار آسیب‌پذیر است یا خیر.

با توجه به موقعیت ورزشکاران، ممنوعیت‌های قراردادی که به‌طور گسترده‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرند که از لحاظ اجرای قانون مربوط به تخلفات انضباطی سودمند هستند. در رابطه با اولویت‌های ورزشی باید خاطر نشان کرد که دوپینگ یکی از عوامل مهم است که میزان اعمال تحریم‌های فساد خاص ورزشی از جایگاه خاصی برخوردار است.

در بعضی از ورزش‌ها، مقررات با استفاده از اعلامیه‌های یکپارچه توسط فیفا به‌عنوان وسیله‌ای برای تعبیه آگاهی و انطباق در بازیابی مسابقات، اعلام شده است که با حمایت صریح نمایندگان و بازیکنان و پس از مشاوره، یکپارچگی اعلامیه‌ها می‌تواند در قراردادهای کاری یا قراردادهای مشارکتی که توسط شرکت‌کنندگان حرفه‌ای ورزشی امضا شده و در نتیجه تقویت و روشن ساختن مبنای حقوقی برای پیگیری، گنج‌نیده شوند که این اعلامیه با توجه به آموزش بازیکنان بیان می‌کند کسانی که درگیر یا تسهیل نتیجه بازی یا مسابقه هستند نوعی تبانی است و ممنوعیت گسترش منافع به‌طور گسترده‌ای منع شده است.

به‌طور مشابه، مقررات "علاقه به مناقشه" معمولاً شامل مقرراتی است که بازیکنان را از انتقال اطلاعات داخلی به شخص ثالثی که از آن برای شرط‌بندی استفاده می‌کند، ممنوع می‌کند. تعاریف "اطلاعات درون" بر اساس ورزش متفاوت است اما اصل کلی روشن است. هرگونه اطلاعاتی که به‌طور کلی و عمومی موجود نیست و اگر در دسترس بود، احتمالاً بر روی بازار شرط‌بندی در رویداد مربوطه "درون اطلاعات" تأثیر می‌گذارد. اجرای قانون تحریم‌های مربوط به چنین مقررات به نظر کم می‌رسد، اما تعریف یک "شخص ثالث" که یک شرکت‌کننده در ورزش ممکن است به‌طور قاطعانه یا غیرمستقیم اطلاعات داخلی را منتقل کند باید در نظر گرفته شود. شواهد جمع‌آوری شده نشان می‌دهد که اجرای مقررات توسط بازیکنان، تحت وظیفه مشخص و ارائه گزارش شرط‌بندی روش‌های دست‌کاری به‌طور گسترده‌ای مورد استفاده قرار نمی‌گیرد ولی با این حال، خطاهایی گزارش شده است. به طور مثال، وی بارتون، بازیکن جنجالی و ۳۴ ساله انگلیسی که در این سال‌ها بارها به خاطر خشونت‌های داخل و بیرون زمینش محروم شده است، این بار به خاطر شرط‌بندی‌های متعدد در بازه ۱۰ ساله به ۱۸ ماه محرومیت محکوم شد. اتحادیه فوتبال انگلیس سال گذشته با انتشار بیانیه‌ای اعلام کرد جوی بارتون به دلیل نقض قوانین این اتحادیه به مدت ۱۸ ماه از انجام بازی فوتبال و هرگونه فعالیت مرتبط با فوتبال محروم است. بر اساس اعلام FA، هافبک ۳۴ ساله تیم فوتبال برنلی به دلیل انجام ۱۲۶۰ مورد شرط‌بندی در بازه زمانی ۱۰ ساله با این محرومیت مواجه شده است. او بین ۲۶ مارس ۲۰۰۶ تا ۱۳ می ۲۰۱۶، روی ۱۲۶۰ مورد از جمله نتیجه بازی‌ها، صعود تیم‌ها و هر اتفاقی که مربوط به بازی‌های فوتبال می‌شده، شرط‌بندی کرده و این یعنی نقض آشکار قوانین اتحادیه فوتبال انگلیس. کمیسیون مستقل تنظیم مقررات اتحادیه فوتبال انگلیس همچنین هافبک پیشین منچستر سیتی را به پرداخت ۳۰ هزار پوند جریمه نقدی محکوم کرد و نسبت به رفتارهای این بازیکن در آینده هشدار داد. بارتون در تیم‌های منچستر سیتی، نیوکسل، کوپینز پارک رنجرز، برنلی و رنجرز بیش از ۴۰۰ بازی انجام داده و ۳۷ گل به ثمر رسانده است. او بعد از محرومیتش در یک مصاحبه جنجالی گفت: «۵۰ درصد بازیکنان و مربیان حرفه‌ای در سایت‌های شرط‌بندی فعالیت دارند و قمار می‌کنند.»

شرط بندی و تبانی در فوتبال

موارد انگیزشی شرط‌بندی شامل تثبیت مسابقات با هدف اصلی دستیابی به سود اقتصادی به طور غیر مستقیم از طریق فعالیت شرط بندی ورزش به دست می‌آید.

این نوع شرط بندی مسابقات به مناسبت "مسابقات بزرگ ورزشی" بسیار تبلیغ می‌شود، مورد اول از اثبات شرط بندی با انگیزه تبانی به نظر می‌رسد "سیاه ساکس رسوایی در ۱۹۱۹ که شامل تیم بیس بال شیکاگو وایت ساکس اشاره کرد که به عنوان یکی از بهترین ها در ایالات متحده آمریکا در آن زمان بود. در یک بازی، آنها به طرز عجیبی، ۹ به ۱ بازی را از باختند (فولی، ۲۰۱۱: ۱۱۸)؛ و یک سال پس از آن متوجه قمار و تبانی در بازی شدند. از موارد تبانی عبارتند از: رسوایی شرط بندی بریتانیا در سال ۱۹۶۴، دستکاری در مسابقات فوتبال در بلژیک ۲۰۰۴-۲۰۰۵، رسوایی بوندس لیگای ۲۰۰۵ در آلمان و در سال ۲۰۱۱، نیز از دیگر عوامل تبانی در ورزش می‌باشد. همچنین از دیگر موردهای شرط بندی، موارد مربوط به سوء استفاده از اطلاعات شخصی مربوط به ورزشکاران و یا مقامات یا کارگزاران با استفاده از اطلاعات داخلی برای قرار دادن شرط و به دست آوردن سود می‌باشد (چادویک، ۲۰۱۱: ۲۱). از سویی دسترسی به اطلاعات خودی نه تنها به دستکاری نتایج مرتبط است همچنین ممکن است به اطلاعاتی که مربوط به مسابقات و یا رویدادهای ورزشی آسیب بزند. موارد غیر شرط‌بندی، به اصطلاح انگیزه ورزش به معنی رقابت با هدف اولیه دستیابی به یک مزیت ورزشی است. انگیزه‌های ورزشی ممکن است شامل پیروزی در یک مسابقه یا رقابت، یا واجد شرایط بودن برای سطح بالاتری از رقابت باشد. زمانی که معاملات برای اجتناب از تضعیف یا حفظ یک باشگاه در رقابت صورت می‌گیرد. در حالی که منافع اقتصادی اهداف اصلی نیست، روشن است که این نتیجه مرحله دوم از تبانی ورزشی است.

داده‌های موجود نشان می‌دهد که موارد غیر شرط‌بندی کمتر از پرونده‌های انگیزشی شرط‌بندی هستند و در سال‌های اخیر شمار زیادی از پرونده‌ها نشان داده است که این امر ممکن است بخشی به خاطر افزایش پیشنهادات قماربازانه باشد (فروسارد، ۲۰۱۲: ۹۸)؛ که به طور قابل توجهی تحت تاثیر افزایش تعداد افرادی است که به مسابقات ورزشی علاقه دارند و از لحاظ اقتصادی در شرط بندی های ورزشی سود می‌برند (مولر و گیلهرم، ۲۰۱۲: ۹۴)؛ و از سویی، اینترنت خطر ابتلا به شرط‌بندی را افزایش داده و از طریق اینترنت، قمار در مسابقات ورزشی انجام شده است (کارونا و همکاران، ۲۰۱۲: ۴۵).

¹ Foley

² Chadwick

³ Frossard

⁴ Muller Araújo, Guilherme

⁵ Caruana et all

طریقه جلوگیری از تبانی و شرط بندی در فوتبال

- ۱- جذب و به کار گیری متخصصان و اهل فن؛ ورزش، حوزه‌ای تخصصی است، بنابراین متخصصان باید در آن حوزه نظر دهند و مسئولان بایستی از دانش و تخصص آنها نهایت استفاده را ببرند.
- ۲- علمی کردن ورزش و پرهیز از قهرمان‌سازی و قهرمان‌پروری و حمایت از پهلوان‌سازی و پهلوان‌پروری است.
- ۳- برخورد جدی، شفاف، قاطع و بی‌تعارف با متخلفان است؛ مسئولان نهادهای ذیصلاح باید مستقل و نباید سفارش‌پذیر باشند.
- ۴- فراهم کردن امکانات مالی و رفاهی برای داواران - در حد معقول و متعارف - یکی دیگر از کارهایی است که برای حل این معضل و جلوگیری از قطورتر شدن پرونده تبانی در ورزش به کار می‌آید.
- ۵- برخورد با پدیده دلال‌گری و حذف واسطه‌ها و افراد غیرورزشی است که فقط با هدف و انگیزه کسب درآمد به ورزش روی آورده‌اند
- ۶- کاهش تصدی‌گری دولت در این حوزه و جلوگیری از تزریق پول دولتی به باشگاه‌ها و فرهنگ‌سازی صحیح به‌ویژه در میان سکوهای تماشاگران و پرهیز از اسطوره‌سازی و ستاره‌نوازی و... است.

آیین‌نامه کمیته انضباطی فدراسیون فوتبال در مورد تبانی

ماده ۴۱ آیین‌نامه کمیته انضباطی فدراسیون فوتبال به تبانی اختصاص دارد و معنای تبانی، طریقه احراز آن و همچنین روش برخورد با تبانی مشخص شده است.

ماده ۴۱ آیین‌نامه انضباطی فدراسیون فوتبال:

تبانی به مفهوم این است که اشخاص، اعم از مدیران، مربیان، بازیکنان و سایر دست‌اندرکاران مسابقات توافق نمایند که با اقداماتی برخلاف اخلاق ورزشی و بازی جوانمردانه نتیجه مسابقه را تعیین نمایند که تشخیص موضوع برعهده کمیته انضباطی است. در این مورد نظر نماینده اعزامی فدراسیون، ۳ نفر کارشناس متعهد (که حداقل دارای مدرک مربی‌گری A آسیا یا از مدیران ارشد و خوشنام و متعهد و خبره فوتبال باشند) استعلام خواهد شد. در صورت احراز، مرتکبین اعم از مباشرین، معاونین و شرکا به جرمه نقدی از یک تا ۱۰ میلیون تومان به همراه یک یا چند مورد از موارد زیر محکوم خواهند شد:

- ۱- محرومیت از شرکت در مسابقات و فعالیت‌های مرتبط با فوتبال تا ۲ سال برای سرپرست، مربی و مدیر باشگاه یا هر یک از عوامل

تبانی

۲- حذف دو تیم از مسابقات

۳- سقوط به دسته پایین‌تر

۴- کسر امتیازات

۵- استرداد جوایز، مقام‌ها، نشان‌ها و مدال‌ها

تبصره یک: شروع به تبانی و پیشنهاد آنچه منتهی به اصول نتیجه نشده باشد، موجب محرومیت پیشنهاد دهنده از شرکت در مسابقات تا یک سال و محکومیت به پرداخت جرمه نقدی تا ۵ میلیون تومان خواهد بود.

تبصره ۲: در صورت حذف تیم یا دو تیم تبانی‌کننده از دور مسابقات یا سقوط به دسته پایین‌تر امتیازات و گل‌های زده و خورده تیم‌هایی که با این دو تیم همگروه بودند متناسب با زمان تبانی به شرح زیر است:

اگر تبانی در دور رفت باشد تمام امتیازات گل‌های زده و خورده صفر خواهد شد و اگر تبانی در دور برگشت باشد امتیازات گل‌های خورده دور رفت لحاظ و دور برگشت لحاظ نمی‌شود.

عوامل موثر در ایجاد تبانی و شرط‌بندی در ایران

- ۱- عوامل فردی و اجتماعی محرک ناهنجاری‌های هستند
- ۲- اجرای مقررات فیفا در ایران سلیقه‌ای است
- ۳- واژه «فرهنگی» در باشگاه‌های ایران زائد است، تمامی باشگاه‌های ایران با پسوند فرهنگی در سطح ورزش فعالیت دارند اما در باشگاه‌های ایران کار فرهنگی، نصب بنر به مناسب‌های مختلف است و کمتر بحث فرهنگی و توسعه فرهنگی در دستور کار قرار می‌گیرد.
- ۴- از به روز کردن قوانین جلوگیری می‌کنند.
- ۵- تبلیغات بی‌حد و حصر رسانه ملی در خصوص دو تیم خاص.

نتیجه گیری

امروزه شرط بندی و تبانی در ورزش گریبانگیر همه رشته‌های ورزشی شده است و این موضوع در فوتبال بیشتر به چشم می‌خورد و لازم است برای جلوگیری از این موضوع قوانینی سفت و سخت در این زمینه اجرا شود و به اقدامات ناشی از این عمل به کسانی که در این زمینه درگیر شده اند و امکان درگیری دارد گوشزد گردد. این پدیده نه تنها در ایران که حتی در فوتبال اروپا که حرفه‌ای نیز می‌باشد رواج پیدا کرده و در این زمینه فدراسیون فوتبال اقدام به تعیین مجازات برای شرط بندی و تبانی نموده است اما برای جلوگیری از شرط بندی و تبانی می‌توان از طریق راه‌هایی به پیشگیری از این پدیده دست یافت که عبارتند از:

۱. جذب و به کارگیری متخصصان و اهل فن است؛ ورزش، حوزه‌ای تخصصی است، بنابراین متخصصان باید در آن حوزه نظر دهند و مسئولان بایستی از دانش و تخصص آنها نهایت استفاده را ببرند
۲. علمی کردن ورزش و پرهیز از قهرمان‌سازی و قهرمان پروری و حمایت از پهلوان‌سازی و پهلوان پروری است.
۳. برخورد جدی، شفاف، قاطع و بی‌تعارف با متخلفان است؛ مسئولان نهادهای ذی‌صلاح باید مستقل و نباید سفارش پذیر باشند.
۴. فراهم کردن امکانات مالی و رفاهی برای داواران - در حد معقول و متعارف - یکی دیگر از کارهایی است که برای حل این معضل و جلوگیری از قطورتر شدن پرونده تبانی در ورزش به کار می‌آید.
۵. برخورد با پدیده دلالت‌گری و حذف واسطه‌ها و افراد غیرورزشی است که فقط با هدف و انگیزه کسب درآمد به ورزش روی آورده‌اند

کاهش تصدی‌گری دولت در این حوزه و جلوگیری از تزریق پول دولتی به باشگاه‌ها و فرهنگ‌سازی صحیح به‌ویژه در میان سکوه‌های تماشاگران و پرهیز از اسطوره‌سازی و ستاره‌نوازی و... است.

منابع و مراجع

- [۱] طریحی، فخر الدین (۱۴۱۴ ق). مجمع البحرین، مؤسسه البعثه، تهران، ج ۳، ص ۴۶۳.
- [۲] قاسمی، محمدعلی (۱۳۸۸)، بررسی فقهی برد و باخت در مسابقات- منبع: فصلنامه رواق اندیشه، شماره ۲۵.
- [3] Binde P. Gambling across cultures: Mapping worldwide occurrence and learning from ethnographic comparison. *International Gambling Studies*. 2005;5(1):1-27
- [4] Caruana Leonard, Dr. B.A. LL.D. M.A. (Fin. Serv) Lawyer in private practice, Malta, 30/1/2012
- [5] Chadwick Simon (Coventry University Business School) – 17/11/2011
- [6] Dimant, E. & Tosato, G. (۲۰۱۲) (forthcoming). Causes and effects of corruption: What has past decade's empirical research taught us? A survey. *Journal of Economic Surveys*
- [7] Direction des affaires pénales et judiciaires, ministère de la Justice (Luxembourg) – 3/10/2011
- [8] European Gaming & Betting Association (2014). Sports betting: Commercial and integrity issues. Link: <http://www.egba.eu/media/Sports-Betting-Report-FINAL.pdf>
- [9] Foley-Train Jason (Remote Gambling Association – RGA) – 24/11/2011
- [10] Frossard Stanislas (Enlarged Partial Agreement on Sport – EPAS) – 18/1/2012
- [11] Kuipers (International Association of Prosecutors) – 10/2/2012
- [12] LaBrie, R. A. LaPlante, D. A. Nelson, S. E. Schumann, A. & Shaffer, H. J. (2007). Assessing the playing field: A prospective longitudinal study of internet sports gambling behavior. *Journal of Gambling Studies*, 23(3), 347-362.
- [13] Muller Araújo, Guilherme (Portugal, Legal Advisor to the Secretary of State for Sport and Youth) – 30/1/2012